SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2835

av Anders Ygeman m.fl. (S)

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut 1

Motivering 3

Studiestöd för fler jobb och bättre möjligheter att studera 3

Världens bästa omställningsstudiestöd 4

Studiestöd för fler i arbete och höjd kompetens 5

Förbättrade möjligheter för elever som läser med inackorderingstillägg 5

Ökad trygghet för studenter vid sjukdom 6

Ökad trygghet för studenter med barn 6

Anslagsförändringar 6

1:1 Studiehjälp 6

Anslagsförslag 2027 för utgiftsområde 15 Studiestöd 7

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2027 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt förslaget i tabellen i motionen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka studiemedelssystemet och på sikt höja bidragsdelen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den pågående översynen av studiestödssystemet borde ske genom en parlamentarisk kommitté och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den högre bidragsnivån inom studiemedlet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka implementeringen av omställningsstudiestödet genom att hålla ihop arbetet över departementsgränserna och säkerställa en god samverkan och dialog med alla inblandade myndigheter samt arbetsmarknadens parter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rättvis möjlighet att få del av omställningsstudiestödet och att regeringen skyndsamt ska se över orättvisor i beskattningen av utbildning och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att CSN har tillräckliga ekonomiska resurser för att korta väntetiderna och klara handläggningen av ansökningar till omställningsstudiestödet inom rimlig tid, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ett nytt studiestöd kan utformas för kortutbildade i behov av utbildning efter att studiestartsstödet avskaffats och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över inackorderingstillägget och förutsättningarna för gymnasieelever som studerar på annan ort, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som ökar tryggheten för studenter vid sjukdom, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett mål för studiestödssystemet ska vara att det verkar utjämnande samt bidrar till social rättvisa, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av att se över den ekonomiska situationen för studerande med barn och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att 2 kap. 7 § studiestödslagen (1999:1395) ska ändras så att det framgår i lagtext att ”Studiebidrag lämnas med 1 450 kronor i månaden” och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Motionen har vissa begränsningar mot bakgrund av det rådande politiska läget med en övergångsregering och en övergångsbudget.

Studiestöd för fler jobb och bättre möjligheter att studera

Studiestödet är avgörande för att fler människor ska ha ett jobb att gå till, för att svenska företag ska hitta den kompetens som behövs och för att få fart på svensk ekonomi. Ett generöst studiemedelssystem är viktigt för svensk tillväxt, för en jämlik tillgång till välfärd i hela landet, för att bryta segregationen, för att klara klimatomställningen och för att bygga Sverige starkt. Tidöregeringen har tillsatt en översyn av studiestödssystemet som ska vara klar i oktober 2027. Vi motsätter oss inte en översyn, men en av de viktigaste faktorerna till att Sverige har haft ett framgångsrikt och världsledande studiestöd är att det funnits brett parlamentariskt stöd för dess innehåll. Därför anser vi att översynen av systemet borde ske via en parlamentarisk kommitté för att det även fortsättningsvis ska finnas en långsiktig hållbarhet i systemet.

Vi behöver ge fler människor möjlighet till utbildning och möjlighet att skola om sig i takt med att arbetsmarknaden förändras. Tyvärr spelar fortfarande samhällsklass och bakgrund stor roll för om man ska påbörja en viss utbildning eller ej. Ett generöst och flexibelt studiestödssystem har en central roll för att bryta dessa mönster. I budgetpropositionen för 2024 ändrade regeringen plötsligt målet för studiestödssystemet. Att studiestödet ska ”utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa” ströks ur målformuleringen. Med detta förändrade regeringen, till synes helt utan beredning, i grunden att studiestödssystemet ska verka utjämnande. Vi socialdemokrater vill att

studiestödet, precis som tidigare, ska ha som mål att utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa.

Socialdemokraternas utgångspunkt är att det ska vara möjligt att klara sin försörjning under studietiden utan inkomster från arbete eller ekonomiskt stöd från anhöriga. Vi är positiva till att den som vill och har möjlighet att kombinera sina studier med arbete också gör det. Men för flera grupper av studerande är det inte möjligt att kombinera studier med arbete, eller så innebär det en så stor ansträngning att studier eller familjeliv blir starkt lidande. Det gäller till exempel studerande med barn, studenter med funktionsnedsättning och studenter med stor andel schemalagd tid under sina studier.

För att få fler i arbete och öka Sveriges konkurrenskraft behöver vi tillgängliggöra utbildning för fler. Mer behöver göras för grupper av studenter som har en särskilt utsatt ekonomisk situation. Studiemedlet behöver vara på en sådan nivå att studenter kan fokusera på sina studier. Därför behöver vi se över och på sikt stärka bidragsdelen. Vi behöver utveckla omställningsstudiestödet så att fler får möjlighet att ställa om mitt i livet.

Världens bästa omställningsstudiestöd

Sverige har världens bästa system för omställning och kompetensutveckling. Med införandet av omställningsstudiestödet har arbetstagares ställning på arbetsmarknaden stärkts. Människor mitt i livet kan nu välja att satsa på omställning eller kompetensutveckling, utan att behöva känna oro för hur räkningarna fortsatt ska betalas.

Under föregående mandatperiod har reformen stått inför problem som tidöregeringen inte hanterat. Antalet utbildningsplatser skars ner i början av mandatperioden och CSN fick inte de resurser myndigheten efterfrågat för att kunna hantera de inkomna ansökningarna. Det gjorde att man tappade fart och många som hade velat påbörja en omställning gav upp. Efter att vi socialdemokrater vid ett flertal tillfällen föreslagit att anslaget till CSN ska förstärkas för att omställningen av arbetskraften inte ska bromsas, tillsköt regeringen en del resurser. CSN behöver långsiktigt stabil kapacitet för att omställningsstudiestödet inte ska riskera att återigen kastas in i ett administrativt kaos.

Alla måste ges möjlighet att få del av omställningsstödet. Detta gäller också beskattningen av utbildning, som bör vara rättvist utformad. Omställningsstödet är idag undantaget från beskattning, men när det gäller köpt utbildning inom ramen för kompetensstödet kan Skatteverket göra tolkningen att det ska förmånsbeskattas. Detta har inneburit att omställningsorganisationer har pausat erbjudanden om köpt utbildning till personer i anställning, vilket i praktiken innebär att färre får möjlighet att ta del av

stödet. Regeringen bör därför skyndsamt se över orättvisor i beskattningen av utbildning och återkomma med en lösning.

Studiestöd för fler i arbete och höjd kompetens

Studiestartsstödet infördes av den socialdemokratiskt ledda regeringen och gav ekonomiska förutsättningar för arbetslösa personer med kort tidigare utbildning och ett stort utbildningsbehov att ta steget till studier. Tidöregeringen avskaffade stödet vid årsskiftet 2026 med ökad risk för att arbetslösa i behov av utbildningen inte får möjlighet till det. Under 2024 var det 4 300 studerande som använde stödet och av dessa var 73 procent kvinnor. Målgruppen var personer som står långt ifrån arbetsmarknaden, en grupp som har vuxit den senaste mandatperioden.

Vägen till egen försörjning och en bra integration går via arbete. En fullföljd gymnasieutbildning, som ofta möjliggörs med studiestöd, är en vattendelare på arbetsmarknaden då arbetslösheten är betydligt högre bland dem som saknar gymnasieutbildning. Att utrikes födda rekryteras till och genomgår utbildning är avgörande för att förbättra integrationen. Tidigare erfarenheter pekar också på särskilt stora arbetsmarknadseffekter om satsningar riktar sig till arbetslösa med kort utbildning, dvs den målgrupp som studiestartsstödet avsåg. IFAU har bland annat funnit att förlagan till studiestartsstödet, rekryteringsbidraget, hade positiva effekter på sannolikheten att delta i utbildningen och positiva effekter på framtida arbetsmarknadsutfall. Vad gäller sannolikheten att delta i utbildning var det särskilt viktigt för kvinnor, personer med utländsk bakgrund och personer med kort utbildningsbakgrund.

En granskning från Riksrevisionen har visat att många som fått studiestartsstödet inte tillhört den prioriterade målgruppen. Detta borde dock inte ha varit skäl för att avskaffa stödet, snarare för att detta borde utvecklas och finjusteras. Studiestartsstödet var ett viktigt verktyg för att få kortutbildade att ta klivet att genomgå utbildning som leder till jobb. Efter att tidöregeringen avskaffat studiestartsstödet behövs nya reformer för att sänka trösklarna till studier. Vi socialdemokrater föreslår att en utredning tillsätts av hur ett nytt studiestöd kan utformas för kortutbildade i behov av utbildning för att få jobb.

Förbättrade möjligheter för elever som läser med inackorderingstillägg

Det svenska studiestödssystemet är utformat för att ge goda förutsättningar för alla elever och studenter att kunna studera. På så vis utjämnar skolsystemet de skillnader som finns i barns och ungas uppväxtvillkor utifrån familjebakgrund. En viktig

utjämnande faktor är inackorderingstillägget. Det syftar till att skapa mer likvärdiga möjligheter för alla elever att studera långt ifrån föräldrahemmet. Den som ska gå en gymnasieutbildning långt ifrån hemmet har möjlighet att få stöd till inackorderingen, det vill säga hjälp att täcka boende, fördyrat uppehälle och resor till föräldrahemmet. Idag skiljer sig förutsättningar beroende på vilken skola eleven går på och vilken kommun som föräldrahemmet ligger i. Det skapar ojämlika möjligheter. Inackorderingstillägget bör därför ses över.

Ökad trygghet för studenter vid sjukdom

Det finns i dag ingen generell möjlighet att vara sjukskriven på deltid inom studiestödssystemet. En studerande som blir sjuk riskerar därför att tvingas avbryta studierna, trots att studieförmåga fortfarande finns till viss del.

Utredningen om tryggare och mer effektiva studier har i sitt delbetänkande Ökad trygghet för studerande som blir sjuka (SOU 2018:9) lämnat förslag om förbättrad sjukförsäkring inom studiestödssystemet. Förslagen innebär en generell möjlighet till deltidssjukskrivning inom studiemedelssystemet med bibehållen heltidsersättning, och att karenstiden för avskrivning av studielån ska kortas från 30 till 14 dagar. I betänkandet föreslås också att avskrivning av studielån enbart ska ske om den studerande har blivit försenad i sina studier, vilket gör att behovet av en lång karenstid minskar. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som ökar tryggheten för studenter vid sjukdom.

Ökad trygghet för studenter med barn

Att det ska vara möjligt för alla, oavsett livssituation, att se högre studier som ett möjligt livsval är avgörande för vår förmåga att möta kompetensförsörjningen. De ekonomiska förutsättningarna för studenter med barn behöver därför ses över.

Anslagsförändringar

1:1 Studiehjälp

Kostnadskrisen har slagit hårt mot Sveriges barnfamiljer. Under föregående mandatperiod prioriterade tidöregeringen skattesänkningar för höginkomsttagare framför att förbättra vardagen för vanligt folk. Vi ser fortfarande att familjer med vanliga inkomster har svårt att få pengarna att räcka till, och de familjer som hade det tufft redan innan krisen har drabbats extra hårt. Barnen ska inte behöva betala

kostnadskrisen. Därför fortsätter vi socialdemokrater att prioritera att barn- och studiebidraget höjs med 200 kronor per månad. Det skulle ge en familj med två barn nästan 5 000 kronor mer per år för att betala näringsriktig mat, fritidsaktiviteter och andra helt nödvändiga utgifter.

Socialdemokraterna föreslår att lagstiftningen kring studiebidraget ändras så att det höjs från 1 250 till 1 450 kronor i månaden. För att finansiera denna höjning av studiebidraget föreslås att anslaget 1:1 studiehjälp stärks med 774 000 kronor.

Förslag på förändring i lagtext

Att 2 kap. 7 § studiestödslagen (1999:1395) får ändrad lydelse enligt följande:

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 § Studiebidrag lämnas med 1 250 kronor i månaden	7 § Studiebidrag lämnas med 1 450 kronor i månaden.

Anslagsförslag 2027 för utgiftsområde 15 Studiestöd

Tusental kronor

Ramanslag		**Regeringens förslag**	**Avvikelse från regeringen**
1:1	Studiehjälp	4 563 197	774 000
1:2	Studiemedel	19 579 363	±0
1:3	Omställningsstudiestöd	7 881 001	±0
1:4	Statens utgifter för räntor på studielån	2 871 361	±0
1:5	Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	63 150	±0
1:6	Bidrag till vissa studiesociala ändamål	27 000	±0
1:7	Centrala studiestödsnämnden	1 183 742	±0
1:8	Överklagandenämnden för studiestöd	20 060	±0
Summa		**36 188 874**	**774 000**

Anders Ygeman (S)

Robert Olesen (S) *Zinaida Kajevic (S)*

Samuel Pettersson (S) *Emil Högberg (S)*

Michael Melby (S)